

ANNA HORNIATKO-SZUMIŁOWICZ

„НЕ КАЗИСЯ, ВІТРЕ..., ГУЛЯЙ СОБІ, НЕБОЖЕ, ...”
(КОНЦЕПТ „ВІТЕР”
У „МАЛІЙ ПРОЗІ” ВАСИЛЯ ТКАЧУКА)

Звертання, винесене в заголовок статті, – одне із численних словосполучень, фраз і цілих речень у новелістиці Василя Ткачука, компонентом якого є ‘вітер’ або слова, що його репрезентують.

Василь Ткачук (1916-1944) – маловідомий широкому загалові український новеліст 30-х років ХХ ст. Автор чотирьох збірок новел: *Сині чічки* (1935), *Золоті дзвінки* (1936), *Зимова мелодія* (1938), *Весна* (1940). Майстерність і надзвичайний індивідуалізм художньої манери письменника споріднює його творчість із спадщиною майстра лаконічної новели зламу ХІХ і ХХ ст. Василя Стефаника. *Ткачук* здобув велику популярність у тридцятих роках ХХ ст. Навмисне замовчуваний історіографією радянської доби, у наш час повернутий із забуття старанням дочки письменника Ольги Гоффманн та окремих дослідників [Horniatko-Szumiłowicz, 9-21].

‘Вітер’ є важливим концептом прозових текстів указанного вище новеліста. Прикметно, що поняття „концепт” увіходить не лише в систему лінгвістики чи психолінгвістики, але й філософії, логіки, культурології, урешті, літературознавства, де функціонує на рівні образів, архетипів, тем, мотивів, ідеї художнього твору. У літературознавчому вимірі саме через реалізацію системи концептів, формується авторська художня картина світу. Відтак, можемо розмірковувати про концептосферу письмен-

ника, сконструйовану саме на базі концептів, що віддзеркалюють світоглядну позицію автора та домінантні, аксологічно важливі точки його художньої творчості.

У структурі сучасного українського концепту 'вітер' можна виявити ядерну (поняттєву) та приядерну (культурно-ментальну) зони. В академічному тлумачному словнику української мови в 11-ти томах (1970-1980) лексичне значення слова *вітер* пояснюється так: „більший або менший рух потоку повітря в горизонтальному напрямі” [Словник української мови, 687]. Згідно з *Етимологічним словником української мови* (1982-2006), слово 'вітер' походить від праслов'янського 'větrъ', утвореного від дієслова 'vějati' (віяти) за допомогою суфікса *-tro-* [Етимологічний словник української мови (1), 406]. Отже, ядро концепту 'вітер' формує семантичне наповнення *вітер – рух повітря*.

Культурно-ментальну зону концепту 'вітер' зумовлюють міфологічно-філософські уявлення про вітер. За інформацією, наданою в *Українській міфології* (2002), – це демонічна істота, що має руйнівну або благородну силу. Відтак, вітри поділяються на „добрі” (напр. „святе повітря” – *попутний вітер*) і „злі” (напр. *вихор*). Могутність вітру викликає необхідність „годувати” його, приносити йому жертви, інколи й оберігатися від нього. За народним повір'ям, вітри мешкають у глухих лісах, на високих горах, безлюдних островах, „по другу сторону моря”, у печерах, ямах, проваллях [Войтович, 78].

У слов'янській міфології богом вітру вважали Стрибога (інакше Похвист, Посвист). Це не лише „цар-батько вітрів”, але й небесний владика грози, бурі та ураганів. У нього шість синів і шість дочок та багато підвладних вітрів – онуків, зокрема Ласкавець, Дмухач, Степовий, Грозовий, Буревій, Смерч, Бирса, Вихор, Бігун, Верховник, Горішній, Долішній, Шарпун, Крутій, Помірок, Труба, Посвистач, Польовий. Стрибог згадується у *Велесовій книзі*, *Повісті минулих літ* (XI/XII ст.) та *Слові о полку Ігоревім* (XII ст.) [Войтович, 510].

Як наголошують дослідники [Слюніна (б), 55], у фольклорних уявленнях поступово знімається з вітру ореол божественності, і він стає живою істотою. Це зокрема помітно в народних казках, а також середньовічному мистецтві, де вітри зображувались у вигляді людської голови, що дме. Характерно й те, що в народних уявленнях вітер міг поставати в образі тварини, зокрема коня, птаха або змія [Слюніна (б), 55]. Вітер сприймається також як вісник, що переносить чутки, повідомляє про новини; він асоціюється із життям, оскільки за християнським віровченням та біблій-

ним переказом Бог саме вдихнув життя в першу людину. Окрім того, вітер може ототожнюватися з духом, душею, Духом Божим, який, як вітер, носився над водою і, урешті, вітер – це передусім символ волелюбності, поступу й змін. На цю останню особливість вітру вказують народні прислів'я, структурним компонентом, яких є ‘вітер’ і похідні від нього.

Вищезазначене дає право констатувати, що до репрезентантів концепту ‘вітер’ як елементу ментального простору українців належать такі художні словесні наповнення, як ‘вітер-божество’, ‘вітер-людина’, ‘вітер-тварина’, ‘вітер-життя’, ‘вітер-душа’, ‘вітер-час’ [Слюніна (б), 54-57]¹.

Концепт ‘вітер’ доцільно розглядати не лише як складник мовної картини світу українського народу, але і як складник концептуальної структури простору художніх текстів Василя Ткачука і його авторської картини світу [Бублейник, 343-349; Кравець, 94-100; Слюніна (а); Слюніна (б), 54-57; Слюніна (в), 185-189]².

Лексему ‘вітер’ і номінації на його позначення, галицький новеліст актуалізує в більшій частині свого творчого доробку, що, наголосимо, складає близько шістдесяти творів, зібраних завдяки зусиллям дочки письменника Ольги Гоффманн і вміщених у книжці *Сині чічки* (2013) та чотирьох неопублікованих досі новел (Правдивий поет, Трембіта кличе, До Бразилії, За невістку Явдоху), що зберігаються в її приватному архіві.

Окрім лексеми ‘вітер’, яку найчастіше вживає В. Ткачук, письменник використовує слова, що характеризують вітер за силою (‘вітрець’, ‘вихор’, ‘буря’) [Ткачук, 59, 47, 41]³ чи погодними умовами, що стосуються окремих пір року, наприклад, зими: ‘хуртовина’, ‘завірюха’, ‘заверюха’, ‘заметіль’ [Приватний архів; Ткачук, 27, 151]⁴.

¹ Описуючи семантичне наповнення концепту ‘вітер’, спираємося, між іншим, на дослідження харківської літературознавиці Олени Слюніної. Водночас зауважимо, що зазначена дослідниця аналізує складений концепт „повітря / вітер” і цим терміном послуговується насамперед у названій статті. Наголошуючи, що „одним із важливих концептів картини світу українського народу є концепт повітря”, О. Слюніна вважає за доцільне „розглядати лексему *вітер* як один із основних вербалізаторів архетипного концепту повітря”.

² Слід наголосити, що образ вітру в художніх текстах українського письменства став предметом аналізу українських дослідників, зокрема указаних вище.

³ „...Вчора шибеник-*вітрець* і лагідне, немов ненька, сонічко підкидали її кучеряками, що подобали на сухоквітки” (*Повінь*); „Скочили як *вихор*, як гусяки перхли” (*Перекиньчик*); „*Буря* горланила. Пригорщами кидала пухким сніжком у вікна [...]” (*Колядник*).

⁴ „*Хуртовина* кидала йому в лице сніг; заліплювала, якби навмисне, щоб не йшов, бо дурно” (*Гуляла Маруся*); „Серед піль вила *заметіль*. Зняла шапку з голови і понесла

У двох новелах – *Неня-Лесиха* і *Пструги* – ‘вітер’ виражений за допомогою лексем ‘повітря’ („Цей ранок (теж чомусь сердитий) бив Лесиху холодним *повітрям*” [Ткачук, 149] і ‘воздух’ („А той [...], хухав, обсмигував лица і стегна прозябким *вохдухом* [...]” [Ткачук, 88; Жайворонок, 460; *Етимологічний словник української мови* (4), 469; Слюніна (б), 54, 55]⁵).

Далекими аналогами концепту ‘вітер’ у Ткачука стали слова ‘негода’ („*Негода* на дворі, *негода* й між людьми” [Ткачук, 23] і діалектне ‘плюта’ („– Тото дес у цу *плюту!* Андрієви прикро, ек гінцюють, тото гірко – не дай Боже” [Приватний архів], що їх письменник уживає, відповідно, в новелі *Невістка* і в неопублікованому тексті *За невістку Явдохи*, що дотичний до першої з вищевказаних.

Концепт ‘вітер’ експлікується, урешті, у Ткачукових текстах за допомогою словосполучень і речень, що вказують на рух *повітря* / *вітру* або так чи так вербалізують вітрову стихію, напр., діяння вітру, відображене за допомогою субстантивованих прикметників ‘холодний’, ‘запашний’ (порівн. „*Холодний, запашний* танцював колосочками, важкими колосочками по неньці земличці” – *Жниво* [Ткачук, 86], ‘весняний’ („[...] з леготом на душі говорив до землиці, гей той *весняний*, що розвівся он там у бавках” – *Весна* [Ткачук, 91]. Наявність вітру змальована через коливання, шум дерев („[...] смереки *комошяться*; із шпиль ззираються; *закидають* загонистим вітром [...]” – *Трембіта кличе* [Приватний архів]; „старосвітські липи прастару думу *шумлять*” – *Черешні* [Ткачук, 176-177]; „[...] *розгойдалися* клени, *розхиталися* берези” – *Чорні хліби* [Ткачук, 171], гойдання колосків збіжжя („Колоски від межі до межі *гойдалися*”; „Колоски *розколихалися* і пісню радости *шевеліли*”; „...Відтак Степан обертася до *розтанцьованих* нив – *Золоті дзвінки* [Ткачук, 190, 192], шепотіння листя („З перелісків *шеніт* листків” – *Діточа земля* [Ткачук,

далеко-далеко” (*Гуляла Маруся*); *Заверюха* скрегоче, як сорока на гості” (*Злодій*); „*Завірюху* з морозом пускала у танець, аж біла курява знімалася вище хати” (*Не плач, мамо!*).

⁵ Прикметно те, що обидва слова споріднені з лексемою ‘вітер’. Так, Олена Слюніна пише, що мовознавець Віталій Жайворонок виводить слово ‘повітря’ від „по + вітер’ – попутний вітер”. Так само й *Етимологічний словник української мови* в описі походження слова ‘повітря’ відсилає до слова ‘вітер’. Тому, на думку зазначеної дослідниці, лексему вітер можна розглядати „як один з основних вербалізаторів архетипного концепту ПОВІТРЯ”.

Слово ‘воздух’ запозичене із церковнослов’янської мови й експлікує, як наголошує О. Слюніна, християнський світогляд, де дух зіставляється з ефірною сутністю, що забезпечує життя людини. Натомість слово *повітря* виражає ідею руху і саме цим, як зауважує вчена, пояснюється включення до основних репрезентатнів концепту ПОВІТРЯ лексеми *вітер* і синонімічних їй лексичних одиниць.

102]; „[...] гей *шепіт* листків, як *гумкотіння* ліса [...]” – *Сині чічки* [Ткачук, 115], „*шевелить* листя” – *Правдивий поет* [Приватний архів], кружляння листків („Прилітають листки. *Замотуються*, мов лилики [...]” – *Мати* [Ткачук, 119], „жовті листки, що їх осінь із сином-вітром зриває й розкидає” – *Правдивий поет* [Приватний архів], лопотіння листя („А ті клени широким листом *лопотіли*” – *Буря* [Ткачук, 167], чи, урешті, лісовий танок („*танець* п’яних смерек” – *Ніч у горах* [Ткачук, 142]).

Із-поміж описаних вище прикладів семантичного наповнення концепту ‘вітер’ у творах Ткачука найчастіше виступають художні наповнення ‘вітер-людина’, у невеликій кількості – ‘вітер-тварина’. Особливою авторською вербалізацією концепту ‘вітер’ є у письменника ‘вітер-свідок’. Для яскравішого віддзеркалення образу-концепту ‘вітер-людина’ в текстах Ткачука відбувається аналогізація вітру з людиною через відображення властивостей, притаманних особистості [Кравець, 286-292], зокрема під час використання дієслівних форм. Так, напр., вітер у Ткачука, немов людина, „плентався попід ноги”, „чіпався ніг, рук, обличчя”, „хапав у жмені”, „стискав міцно”, „залітав до пазухів”, „вив, ніби зубами скреготав”, „танцював колосочками”, „висмикнувся”, „притих”, „пристанув”; „рвав з ясенів листя”, „скакав на куцу доріжку”, „розвівав жовті листочки”, „вискочив з-за стрімких горбів” [Ткачук, 18, 23, 33, 34, 86, 89, 145, 175, 192], „як розженеться, як гупнеться об залізні брами і припреться плечима до стін, наче відвічає”; „торгав за чупер” – *Гуляла Маруся* [Приватний архів]; хуртовина „вила”, буря „горланила”, „рвала широкі листи і метала ними”, „випростовувала рамена, моцувалася” [Ткачук, 26, 41, 83, 163]. Окрім того, вітер отримує найменування, що безпосередньо вказує на його властивості як суспільної істоти. У Ткачука – це, головню, пейоративні визначення вітру, що окреслюють його як істоту непосидющу, схильну до свавілля й збитків. Вітер у письменника омовлюється системою антропохарактеристик – „босяк”, „завадяка”, „п’яниця”, „шибеник”, „урвитол”, „парубійко-гуляйдуше”, „розбійник”, „збиточник”, „гольтіпака”, „опришок” [Ткачук, 18, 24, 26, 59, 80, 81, 166, 177, 193].

У двох новелах свавілля „заверюхи” порівнюється з діяннями представників тваринного світу – сороки, суки й зайця („Заверюха скрегоче, як *сорока* на гості”, „Заверюха втихала, але ще вила, наче *сука* на морозі...”, *Злодій*; „вітер, що *зайцем* вискочив” – *Зів’ялі листочки* [Ткачук, 27, 28, 175]).

Лексичне наповнення ‘вітер-свідок’ (і його варіант ‘вітер-віщун’), як правило, функціонує в тих творах Ткачука, де відображене людське горе, зокрема в *Діточій землі*, *Пстругах*, *Фірманці*, *Близнюках*, *Зів’ялих листо-*

чках, *Чорних хлібах* та ін. Так, ‘вітер-свідок’ засуджує необачного батька, який продав землю заради голодних дітей („З перелісків шепіт листків, ніби суд творили. Марка винували: – А, де ж діточу землю запропашувати!...” – *Діточа земля* [Ткачук, 102]. В іншому випадку він „стежить” у напрузі за нічною зустріччю батька-злодія пстругів і власника ставка – „злото-дукатного панчіка” („Стояли – мовчали. А жовтий вітрець, що висмикнувся з Чорногори, притих біля них, пристанув, немов вилупив очі, що буде?” – *Пструги* [Ткачук, 89]. Вітер – свідок горя гуцула, якого „нужда взяла [...] в свої обійми”. На голосіння гуцула над мертвою шкапою, яку збив автомобіль, накладається голосіння вітру („ – Боже! Подивиси-ко! Згленьси!... Вітер підносив слова; клав на дроти, аби голосили [...]” – *Фірманка* [Ткачук, 107, 109]. І, урешті, ‘вітер-віщун’ з’являється в новелі *Близнюки*, де страшне рішення хворої матері покинути в лісі дітей, попереджається зловіщим зображенням вітру: „Вбрані близнюки стали невесело. Надворі лячно – холодним подувом вітер сновигав поміж хати [...]” – *Близнюки* [Ткачук, 143].

Таким чином, ‘вітер’ у творах Ткачука переважно – це нищівна сила, що руйнує і символізує недолю героїв. Тільки в трьох новелах зображені позитивні діяння вітру. Так, у новелі *Літо* паралеллю до сімейного щастя постає літня природа з лагідним вітерцем, пор. „За смереками граби й дуби *листочками трясли*, а берези немов розчесаними косами, землі клонились. Ліс декламував [...]” – *Літо* [Ткачук, 63]. Так само і в новелі *Весна*, де відображена любов селянина до рідної землі весняною порою. Головний герой – старий Штефан – милується рідною нивою, розмовляє з нею, що порівнюється з подувом весняного вітру, пор. „Поклав руку на попереk, широко відітхнув *свіжим і пахущим*, та з леготом на душі говорив до землиці, *гей той весняний* [...]” – *Весна* [Ткачук, 91]. І, урешті, у *Золотих дзвінках* добродійний вітер розігнав хмари бурі, що загрожували ланам зрілого збіжжя. Коли небо прояснилось, „*колоски розколихалися і пісню радості шевеліли*” – *Золоті дзвінки* [Ткачук, 192].

‘Вітер’ стає компонентом численних конструкцій у багатій палітрі художніх засобів, що їх використовує Ткачук у своїх новелах. Указана лексема й споріднені з нею входять у склад системи образних засобів.

У структурі порівняльних конструкцій вітер або лексеми, споріднені з ним, виступають у формі предмета порівняння, напр., „*кручений вітер* плентався попід ноги; свистав, ніби перший-ліпший босяк”; „*а хуртовина* вила, як п’яниця”; „*Заверюха* скрегоче, як сорока на гості” ; „*Заверюха* втихала, але завила, наче сука на морозі...”; „*Вітер*, що ніч пустила його

побрикати, вив, ніби зубами скреготав [...]”; вітер „що ніби парубійкогуляйдуше, що йому море по коліна [...]”; вітер „[...] хіхочеться, регочеться, як дужа молодиця на весіллю”; „[...] а вітер дзвонить шибками, гримає в «варцаби», наче розбійник”; „сідає *вітер* на вершки дерев, мов босяк”; „Потім острій *вітер* [...] тулився до її тіла, як коханок”; „...Відтак *вітер*, мов опришок, вискочив з-за стрімких горбів” [Ткачук, 18, 26, 27, 28, 34, 80, 81, 119, 175, 193]. В інших компаративних конструкціях вітер стає образом порівняння, напр., „та інколи лютився [Олекса – А. Г.-Ш.], як буря рвала широкі листи й метала ними куди оком стякнеш” – *Мосяжні серця*; „[...] говорив до землиці [Штефан – А. Г.-Ш.], *гей той весняний*, що розвівся он там у бавках” – *Весна*; „свиснув батіг, як *вітер* на прогоні” – *Мати* [Ткачук, 83, 91, 119]; „Ноги їх несли, *гей вихор*” – *Трембіта кличе* [Приватний архів].

‘Вітер’ й інші лексеми, що використовуються для його позначення, входять у склад ідіом, зокрема й порівнянь, прислів’їв, що інколи трансформуються автором, збагачуючи письменницьку індивідуальну мовну картину світу, поглиблюючи образність й емоційне наповнення вислову, як-от: „пішов, як *вихор*” (*Шкільник*), „скочили, як *вихор*” (*Перекиньчик*), „шукай *вітра* в полі” (*Перекиньчик*), „схопився, як *буря*” (*Діточа земля*), „пустив на всі *вітри*” (*Юркова весна*), „тряслися, як листя на *вітрі*” (*Дитяче віно*), „вбіг, як *буря*” (*Віддай ниву!*) [Ткачук, 19, 47, 48, 103, 137, 139, 168], „запер *дух*” (*До Бразилії*) [Приватний архів]. Окрім того, слово ‘вітер’ і лексеми на його позначення в новелах галицького письменника стають компонентами метафоричних конструкцій („острий *вітер*, що *зайцем* вискочив з панського ліса [...]” – *Зів’ялі листочки*; „з півночі буря *підіймала свої дужі крила* і збивала ними понад сонною землею...” – *Над рікою* [Ткачук, 175, 197], звертань („Не казися *вітре* [...], Гуляй собі, небоже, розщибайся...” – *Мати*; „– Гати, несамовита *буре*. Мене в дриглаві груди. Гати дужими кулаками!... Оббивай, *тучо*, моє тіло, та рани, та під кожним реберцем роби дірку, аби кровця мені дзімила [...]” – *Золоті дзвінки* [Ткачук, 119, 190], заперечного паралелізму („То не *буря*, запутавшись у густі смереки, виє-вийойкує, то за штрикою Михайлиха стогне, плаче...” – *За штрикою* [Ткачук, 57]. У текстах Ткачука присутні, урешті, звуконаслідувальні слова на позначення діяння вітру („Докучливий *вітер*: – ху-ху-ху! – залітав до пазухів” – *Василько* [Ткачук, 33]; „О, забирайся, аби по тобі й ні хуху ні духу не стало...” – *За невістку Явдохи* [Приватний архів].

Якщо розмірковувати про причини такої активної вербалізації концепту 'вітер' у просторі художнього тексту Ткачука, то слід указати на два фактори. По-перше, йдеться про підсвідоме черпання новеліста зі скарбниці архетипних моделей. На думку Лариси Кравець [Кравець, 286-292], архетипні метафоричні моделі, у яких закладена пам'ять етносу, входять у свідомість автора з мовою та культурою, тож їхня наявність у художньому тексті часто не залежить від інтенції творця. Василь Ткачук – самородний талант, феномен української новели 30-х років ХХ ст. Попри незаперечні літературні здібності галицького новеліста, у нього не було можливості ґрунтовно вивчити систему художніх засобів в її сукупності, оскільки він не закінчив навіть першого курсу університету. Він самоук, концептосфера якого склалась, головню, у процесі засвоєння й певної трансформації усталеного поетичного змісту образних моделей українського етносу.

По-друге, неабиякий вплив на письменника мали суспільно-політичні реалії, серед яких жив Ткачук і для відображення яких використав й розглянутий концепт. Слово 'вітер' і лексеми, що характеризують його за силою чи умовами вияву, у низці Ткачукових творів використовуються для підсилення драматизму відтворюваних реалій чи подій. Так, напр., у новелах *Колядник* чи *За штрикою* метафоричне осмислення хуртовини і, відповідно, бурі має на меті акцентувати увагу не лише на екзистенційній драмі окремих людей (дружини з дітьми, які тужать за чоловіком і батьком у святвечірну ніч і, відповідно, матері, яка втратила сина), але й на політичних реаліях 30-х років, що мали місце на західно-українських землях, зокрема на проблемі пацифікації українських сіл чи примусового призиву до війська й зв'язаного із цим дезертирства.

Концепт „вітер” разом з концептами 'сонце', 'місяць', 'хмара', 'мороз' чи 'небо' складають цілісну концептосферу натурфілософії Василя Ткачука. Відтак один концепт функціонує в системі інших концептів, зміст яких закладений у культурно-ментальному просторі народу й водночас в індивідуально-авторському сприйнятті дійсності. Людські переживання ніби переносяться на явища природи й паралельно з поведінкою героїв читач спостерігає за поведінкою вітру чи сонця, місяця, хмари, морозу, неба. Звичайно, для розуміння кожного конкретного концепту потрібні контексти слововжитку і читач-інтерпретатор з його індивідуальною концептосферою [Суворова, 190-195].

Творчість Василя Ткачука, що поєднує традицію й авторську концепцію сприйняття й розуміння дійсності, – малодосліджена, невідома ши-

рокому загалу. Тому таким важливим і неймовірно привабливим здається ґрунтовне вивчення новелістичної спадщини галицького прозаїка й зокрема його концептосфери з її невід’ємним складником – ‘вітром’.

БІБЛІОГРАФІЯ

- Бублейник, Людмила В. „Образ вітру в ліриці Є. Маланюка”. Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Ред. Т. Ю. Салига та ін. Вип. 28. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 343-349 [Bubleynyk, Lyudmyla V. „Obraz vitru v lirytsi Ye. Malanyuka”. Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriya filolohichna. Red. T. Yu. Salyha ta in. Vyp. 28. L'Viv: LNU im. I. Franka, 2000. 343-349].
- Войтович, Валерій М. Українська міфологія. Київ: Либідь, 2002 [Voytovych, Valeriy M. Ukrayins'ka mifolohiya. Kyiv: Lybid', 2002].
- Жайворонок, Віталій В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. [Zhayvoronok, Vitaliy V. Znaky ukrayins'koyietnokul'tury: Slovnyk-dovidnyk. Kyiv: Dovira, 2006].
- Етимологічний словник української мови в 7 томах. (1). Т. 1. Ред. О.С. Мельничук. Київ: Наукова думка, 1982 [Etymolohichnyy slovnyk ukrayins'koyi movy v 7 tomakh. (1). T. 1. Red. O.S. Mel'nychuk. Kyiv: Naukova dumka, 1982].
- Етимологічний словник української мови в 7 томах. (4). Т. 4. Ред. О.С. Мельничук. Київ: Наукова думка, 2004 [Ред. О.С. Мельничук. Київ: Наукова думка, 1982 [Etymolohichnyy slovnyk ukrayins'koyi movy v 7 tomakh. (4). T. 4. Red. O.S. Mel'nychuk. Kyiv: Naukova dumka, 2004].
- Кравець, Лариса. „Метафора вітру в українській поезії ХХ ст.”. Культура слова. Вип. 72. НАН України, Ін-т укр. мови. Ред. С.Я. Сроменко та ін. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2010. 94-100 [Kravets', Larysa. „Metafora vitru v ukrayins'kiy poeziyi KHKH st.”. Kul'tura slova. Vyp. 72. NAN Ukrayiny, In-t ukr. movy. Red. S.YA. Yermolenko ta in. Kyiv: Vydavnychyy Dim Dmytra Buraho, 2010. 94-100].
- Лисиченко, Лідія А. Лексико-семантичний вимір мовної картини світу. Харків: Основа, 2009 [Lysychenko, Lidiya A. Leksyko-semantychnyy vymir movnoyi kartyny svitu. Kharkiv: Osnova, 2009].
- Приватний архів Ольги Гоффманн [Pryvatnyy arkhiv Ol'hy Hoffmann].
- Словник української мови, в 11 томах. Ред. Іван К. Білодід. Т. 1. Київ: Наукова думка, 1970 [Slovnyk ukrayins'koyi movy, v 11 tomakh. Red. Ivan K. Bilodid. T. 1. Kyiv: Naukova dumka, 1970].
- Слюніна, Олена В. (а). Вербалізація природних стихій в українській поезії 80-х - 90-х років ХХ століття. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків 2012, 266 с. [Slyunina, Olena V. (a). Verbalizatsiya pryrodnykh stykhiy v ukrayins'kiy poeziyi 80-kh - 90-kh rokiv XX stolittya. Dysertatsiya na zdobuttya naukovoho stupenya kandydata filolohichnykh nauk zi spetsial'nosti 10.02.01 – ukrayins'ka mova. Kharkivs'kyu natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni H. S. Skovrody. Kharkiv 2012, 266 s.].

- Слюніна, Олена В. (б). „Концептуальність стихії повітря / вітер в пізнавально-інтерпретативних системах”. [Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. філологія 2 (2015). 19: 54-57 [Slyunina, Olena V, (b). „Kontseptual’Nist’ stykhiyipovitrya / viter v piznaval’no-interpretatyvnykh systemakh”. Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser. filolohiya 2 (2015). 19: 54-57].
- Слюніна, Олена В. (в). „Лінгвопоетична інтерпретація природної стихії повітря в поетичному мовленні М.П. Гірника, М. Й. Людкевич, П. М. Мовчана, Л. М. Талалая”. Мовознавчий вісник”. Збірник наукових праць, Вип. 11. МОН України. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2010. 185-189 [Slyunina, Olena V. (v). Linhvopoetychna interpretatsiya pryrodnoyi stykhiyi povitrya v poetychnomu movlenni M.Phirnyka, M. Y. Lyudkevych, P. M. Movchana, L. M. Talalaya”. Movoznachyy visnyk. Zbirnyk naukovykh prats’. Vyp. 11. MON Ukrayiny. Cherkasy: CHNU im. B. Khmel’nyts’koho, 2010. 185-189].
- Суворова, Людмила К. „Семантика і функціонування поняття «концепт» у літературознавстві”. Науковий вісник Миколаївського державного університету В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство) 1(15) 2015: 190-195 [Suvorova, Lyudmyla K. „Semantyka i funktsionuvannya ponyattya «kontsept» u literaturoznavstvi”. Naukovyy visnyk Mykolayivs’koho derzhavnoho universytetu V. O. Sukhomlyns’koho. Filolohichni nauky (literaturoznavstvo) 1 (15) (2015: 190-195].
- Ткачук, Василь. Сині чічки. Новели. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2013 [Tkachuk, Vasyl’. Syni chichky. Novely. Ivano-Frankivs’k: Lileya-NV, 2013].
- Horniatko-Szumiłowicz, Anna. „«Skromne obrazki wiejskie» Wasyla Tkaczuka (szkic do portretu pisarza zapomnianego)”. *Studia et Documenta Slavica*. Nr 1. Red. J. Czaplńska. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2017, s. 9-21.

„NIE SIERDŹŹE SIĘ, WIETRZE..., HULAJ SOBIE, NIEBOŹĘ, ...”
(KONCEPT „WIATR” W „MAŁEJ PROZIE” WASYLA TKACZUKA)

Streszczenie

Wiatr – to jeden ważnych obok słońca, księżycy, chmur, mrozu czy nieba konceptów wchodzących w skład konceptosfery Wasyla Tkaczuka – ukraińskiego nowelisty lat 30. XX w. Koncept wiatr funkcjonuje w systemie pozostałych konceptów, treści których zakodowane są w kulturowo-mentalnościowej przestrzeni narodu i jednocześnie w indywidualno-autorskim obrazie świata. Przejścia bohaterów zharmonizowane są w najwyższym stopniu z elementami świata przyrody. Tak więc czytelnik paralelnie do działań bohaterów śledzi „poczynania” wiatru czy wspomnianych wyżej słońca, księżycy, chmur, mrozu, nieba. Zgłębienie jednego z ważnych konceptów w prozie Wasyla Tkaczuka jest tym bardziej zajmujące, iż mało znana spuścizna twórcza nowelisty wciąż czeka na należne jej miejsce w kanonie ukraińskiej literatury.

Słowa kluczowe: koncept; indywidualno-autorski obraz świata; bogactwo środków stylistycznych; nowelistyka; literatura ukraińska.

„DON'T BE ANGRY, MY WIND... BE MERRY,...”
(THE CONCEPT OF “WIND” IN THE “SHORT STORIES” OF WASYL TKACZUK)

S u m m a r y

Wind, apart from the Sun, moon, clouds, frost or the sky, is one of the most important concepts presented by Wasyl Tkaczuk, a Ukrainian short story writer of the 1930s. The concept of wind functions in the system of other concepts, contents, which are embedded into the cultural and mental identity of the nation, as well as in the individual and authorial image of the world. The experiences of heroes are harmonized to the highest degree with the elements of the natural world. Therefore the reader can trace the „actions” of the wind, Sun, moon, clouds, frost or the sky along with the actions of the heroes. Exploring one of the major concepts in the prose of Wasyl Tkaczuk is all the more engaging that the little-known creative legacy of the short story writer still awaits its rightful place in the canon of Ukrainian literature.

Key words: concept; individual and authorial image of the world; rich stylistic means; short stories; Ukrainian literature.